

Rudolf Steiner
Obraz budoucího vývoje Země
(Bild zukünftiger Erdenentwicklung)

Autorem neprohlédnutý zápis přednášky
„Das Goetheanum“, roč. 11/1932
Dornach, 13. 5. 1921

Snad právě mé přednášky o „Podstatě barev“ ukázaly, že k podstatě člověka se lze přiblížit jen tehdy, pozorujeme-li ho ve spojitosti s celým vesmírem. Když se ptáme na podstatu člověka, potom přece musíme vzhlížet od Země vzhůru k tomu, co je mimozemské. A naše doba to obzvlášť vyžaduje. Viděli jsme, jak se lidský intelekt stával stále více zatemnělý, jak vlastně právě vlivem vývoje 19. století netkví už svými kořeny ve skutečnosti.

Vzpomínáte si přece, a víte to snad také z četby mé knihy „Tajná věda“, že jednou z velkých událostí, které ovlivnily pozemský vývoj, je vystoupení Měsíce ze Země. Co k nám dnes září ze světového prostoru jako Měsíc, to bylo kdysi spojeno se Zemí, oddělilo se od ní a nadále kolem ní krouží jako vedlejší planeta.

Víte, jaké pronikavé změny v celém vývoji člověka souvisí s tímto vystoupením Měsíce ze Země. Musíme se vrátit daleko – za atlantskou potopu, chceme-li dospět k době, kdy právě Měsíc vystoupil z pozemského bytí.

Dnes si uvedeme pouze to, co se objevilo na Zemi vzhledem k člověku a k přírodním bytostem, jež ho obklopují, tím, že se Měsíc oddělil od Země. Viděli jsme přece, že vlastně rozmanitě zbarvené nerosty, tedy barevná nerostná tělesa, v podstatě také odvozují svoji barevnost z tohoto vztahu Měsíce k Zemi. Tím právě jsme se dostali do situace, spojit tuto kosmickou událost s uměleckým chápáním života. S tím však souvisí ještě důležité, jiné, velmi významné věci. Člověk si přece přinesl svoji podstatu z předešlých metamorfóz zemského bytí, – ze saturnského, slunečního a měsíčního bytí. Zatímco se vyvíjel jako saturnská, sluneční, měsíční bytost, v jeho okolí ještě neexistovala nerostná říše. Nerostná říše vystoupila teprve za zemské doby. Teprve tím také vstoupilo do člověka během zemské doby to, čemu říkáme nerostná hmota. Ve staré době saturnské, sluneční a měsíční neměl v sobě nic nerostného. Také ještě nebyl bytostí, odkázanou na to, aby své bytí trávil na Zemi, nýbrž byl bytostí, která svou konstitucí náležela vlastně celému kosmu. Než vystoupil Měsíc a než se v Zemi vyvinula nerostnost ve své barevnosti, nebyl člověk ještě vůbec uzpůsoben pro Zemi. Můžeme to vyjádřit následovně: Pro duchovní bytosti, řídící zemský vývoj, bylo zásadní otázkou, co se má s člověkem stát: má být přemístěn na Zemi, nebo má své bytí trávit mimo Zemi?

Dalo by se to nazvat rozhodnutím bytostí, řídících vývoj lidstva, že Měsíc byl odloučen, tím však byla změněna celá Země a spolu s ní člověk. Vyloučením této hrubé měsíční hmoty dospěl člověk k organizaci, která mu umožnila stát se pozemšťanem. Člověk se tedy stal pozemšťanem touto událostí, vystoupením Měsíce a začleněním nerostné říše do Země. Takto v podstatě obdržel svoji zemskou tíži. Ale nikdy by se nestal bytostí, schopnou svobody, kdyby nedostal tuto zemskou tíži. Předtím určitou měrou ještě nebyl pravou osobností. Stal se jí právě tím, že se stáhly síly, které měly utvářet jeho tělo. A toto učinily tím, že vystoupil Měsíc, a že se včlenila nerostná říše. Takto se stal člověk osobností a tím přístupný svobodě.

Vývoj člověka na Zemi, když se oddělil Měsíc, uskutečňoval se od tohoto vystoupení Měsíce vlivem nejrozmanitějších stavů. A můžeme říci: pokud se nestalo nic jiného, než že vystoupil Měsíc, měl vlastně člověk neustále možnost, mít z celého svého organismu, tělesně-duševního bytí, obrazy starého jasnozření.

Tato schopnost nebyla člověku odňata vystoupením Měsíce. Člověk viděl svět v obrazech, jak už jsme to často popsali. Kdyby se nestalo nic jiného, pak by člověk dodnes žil v tomto světě obrazů. Víme však, že vývoj pokračoval dále. Člověk nezůstal jen připoután k Zemi, ale byl do jisté míry podnícen zase ke zpětnému vývoji. A tento zpětný vývoj vyvrcholil vlastně v 19. století. Často jsem to charakterizoval. Ale už ve starých dobách nastalo to, že člověk byl jaksi, i když jako člověk výměny látek nabyt zemské tíže, přece zase jako člověk hlavy učiněn schopným ke kosmickému bytí. Člověk vyvíjel svůj intelekt. Do tohoto intelektu se zhušťovaly obrazy starého jasnozření ještě až do 4. století po Kristu. Teprve tehdy, a zejména od 15. století, se lidský intelekt stával stále více stínový. Tento lidský intelekt nemá nyní, přestože je v člověku něčím zcela duchovním, vlastně žádné bytí, má pouze něco, co je v podstatě obrazným bytím. Když dnes člověk myslí pouze svým rozumem, potom jeho myšlenky nejsou zakořeněny ve skutečnosti. Tyto myšlenky se pohybují pouze ve stínovém bytí. Lidské myšlenky se stále více pohybují v tomto stínovém bytí. Nejsilněji tomu tak bylo v 19. století. Dnes člověku naprosto chybí smysl pro skutečnost. Člověk žije v duchovním živlu, je ale materialista. Svými duchovními myšlenkami, jež však jsou jen stínovými myšlenkami, myslí pouze hmotné bytí.

Tak došlo k této druhé události! Člověk se stal zase duchovnějším. Ale co mu dříve dávala hmota jako duchovní obsahy, to ho už neproduševňuje. Stal se duchovnějším, ale svou duchovností myslí jen hmotné.

Víte, že Měsíc se jednou zase spojí se Zemí. Astronomové a geologové, žijící v abstrakcích, přesouvají tuto chvíli až za řadu tisíciletí; ale to je pouze klamná představa. Ve skutečnosti nejsme tak příliš vzdáleni od této chvíle. Lidstvo jako takové neustále mládne. Víte, že lidé stále více dospívají do stavu, kdy svůj tělesně-duševní vývoj budou mít jen až do určité doby. V době Kristově smrti, kdy došlo k události na Golgotě, byli lidé obecně schopni k tělesně-duševnímu vývoji až do 33. roku. Dnes jsou k tomu schopni jen do 27 let. A ve 4. tisíciletí nastane doba, kdy lidé budou schopni vývoje jen do 21. roku. Potom nastane v 7. tisíciletí doba, kdy lidé budou svojí tělesností schopni vývoje pouze do 14 let. Ženy potom přestanou být plodné; nastane zcela jiný způsob života na Zemi. Bude to doba, kdy se Měsíc zase začne přibližovat k Zemi, opět se včlení do Země.

Dnes by se měl člověk začít dívat na takové mimozemské události. Nejen povšechně abstraktně snít o nějakém božství, nýbrž přihlížet k událostem, jež souvisí s jeho vývojem. Musí vědět: Měsíc kdysi vystoupil ze Země; Měsíc zase vstoupí do Země. A tak, jako mělo velký dosah toto vystoupení Měsíce, tak bude mít velký dosah toto sestoupení Měsíce. Jakožto lidé budeme ovšem potom ještě přebývat na Zemi, jenže se nebudeme rodit obvyklým způsobem; budeme spojeni se Zemí jinak než zrozením. Ale až do té doby se určitým způsobem vyvineme. A to, co se teď děje, že intelekt se stává stínový, musíme spojovat s tím, co jednou nastane jako důležitá událost v zemském vývoji: opět vstup Měsíce do zemské hmoty.

Náš intelekt se stává stále více stínový. Kdyby to tak pokračovalo, kdyby se lidstvo nerozhodlo přijmout to, co může vystupovat z duchovních světů, postupně by se stále více oddávalo stínovému zabarvení svého intelektu.

Uvažte, co vlastně jen tento intelekt obsahuje! Vždyť tento intelekt nemůže pochopit samotnou lidskou bytost. Chápe nerosty. To je nakonec to jediné, co tento stínový intelekt může až do určitého stupně pochopit. Už život rostliny je pro něj

záhadou, tím více pak život zvířat, a jeho vlastní život je mu zcela neprůhledný. Takto si člověk utváří obrazy o světě, které jsou vlastně jen světovou otázkou, a obsahují pouze to, co se nepřibližuje vlastní podstatě rostliny, zvířete a zejména člověka. Toto utváření obrazů by pokračovalo stále dál, kdyby se člověk nerozhodl přijmout to, co mu podávají nové imaginace, jež mu líčí bytí světa. Do stínových rozumových pojmů a představ musí se přijmout to, co může poskytnout duchovní věda jako živou moudrost. Ta musí oživit stínové obrazy rozumu.

Jenže toto oživení stínových obrazů rozumu není jen lidskou událostí, je kosmickou událostí. Vzpomeňte si na to, co jsem vylíčil ve své knize „Tajná věda“, že kdysi putovaly lidské duše k planetám a zase sestupovaly do pozemského bytí. Vylíčil jsem, jak postupně lidé z Marsu, Jupitera atd. zase sestupovali na Zem. Na konci sedmdesátých let 19. století se odehrála významná událost – může se to líčit jen na základě skutečností, které se člověku potvrzují v duchovním světě. Zatímco ve staré atlantské době sestupovali tito lidé ze Saturnu, Jupitera, Marsu atd. na Zem – a lidské duševní bytosti takto vstoupily do zemského bytí – začíná teď doba, kdy takové bytosti také sestupují z mimozemských světových oblastí, – kdy se na Zem dostávají jiné bytosti, které nejsou lidmi, ale kvůli vlastnímu vývoji svého bytí jsou na to odkázány, a na Zemi navazují vztah k lidem. Od osmdesátých let 19. století chtějí nadzemské bytosti vstupovat do zemského bytí. Jako byli „vulkánští lidé“ poslední, kteří se odebrali sem dolů na Zem, tak se teď vulkánské bytosti skutečně odebírají do zemského bytí. V zemském bytí máme už nadzemské bytosti. Okolnosti, že nadzemské bytosti přinášejí poselství dolů do tohoto pozemského bytí, vděčíme za to, že vůbec můžeme mít s nimi spojení, tj. souvisle se vyvíjející duchovní vědu.

Jenže celkově: jak se chová lidské pokolení?

Lidské pokolení – dá se říci – se chová kosmicky neotesaně vůči bytostem, přicházejícím z kosmu, ovšem teprve pomalu se zjevujícím na Zemi. Nestará se o ně, nevšímá si jich. A to právě bude přivádět Zemi do stále tragičtějších stavů, neboť v příštích stoletích budou mezi námi stále více putovat duchovní bytosti, jejichž řeči bychom měli rozumět. A porozumíme jí jen tehdy, jestliže se snažíme pochopit to, co od nich přichází: obsah duchovní vědy. To nám chtějí dát! A chtějí, aby se na Zemi konalo ve smyslu duchovní vědy, aby se duchovní věda promítala do sociálního způsobu jednání v pozemském bytí.

Od poslední třetiny 19. století máme skutečně co činit s pronikáním duchovních bytostí z vesmíru, především takových, které přebývají ve sféře mezi Měsícem a Merkurem, ale jež se sem mermomocí hrnou a usilují uchytit se v pozemském bytí tím, že se lidé prostoupí myšlenkou na duchovní bytosti vesmíru. Líčíme konkrétně, když řekneme: duchovní věda chce sestoupit do pozemského bytí, a má být přijata. Musel by následovat ořes za ořesem a nakonec by zemské bytí muselo vést do sociálního chaosu, jestliže tyto bytosti sestoupí a lidské bytí by bylo jen v opozici proti sestoupení těchto bytostí. Tyto bytosti nechtějí být nic jiného než předními hlídkami toho, co se stane se zemským bytím, když se Měsíc opět sjednotí se Zemí.

Dnes ještě lidé mohou považovat za poměrně neškodné, jestliže vymýšlejí jen automatické a neživé myšlenky, jež vznikají, když chápeme nerostný svět a nerostné u rostlin, zvířat a člověka. Řekněme: na těchto myšlenkách si dnes lidé „pochutnávají“, s nimi se cítí jako materialisté dobře, neboť jsou pouze myšleny. Ale představte si, že by lidé stále takto mysleli, skutečně by nevytvářeli nic jiného než takové myšlenky, až do chvíle, kdy se v 8. tisíciletí měsíční bytí opět spojí se zemským bytím; co by se pak stalo?

Bytosti, o nichž jsem mluvil, budou ponenáhlu sestupovat na Zem. Vulkánští nadlidé, nadlidé Venuše, merkurští nadlidé, sluneční nadlidé atd., budou se

sjednocovat se zemským bytím. Ale jestliže lidé budou pokračovat ve své opozici proti nim, pak pozemské bytí přejde v dalších tisíciletích v chaos. Lidé na Zemi budou sice moci svůj intelekt dále automaticky vyvíjet, neboť ten se může vyvíjet i v barbarských podmínkách; ale plné lidství nebude pojímáno do tohoto intelektu, a lidé nebudou mít vztah k bytostem, které se k nim chtějí sklánět do zemského bytí. A všechny bytosti, které si člověk bude nesprávně představovat proto, že pouhý stínový intelekt myslí jen to nerostné, tedy hrubě nerostné v říši nerostné, rostlinné, zvířecí a dokonce v říši lidské, tyto neskutečné myšlenky nabudou rázem skutečnosti, když se Měsíc sjednotí se Zemí. A ze Země vyrazí děsná havěť bytostí s přebujelým rozumem, jež svým charakterem stojí v nerostné říši. Toto bujení se rozmůže na Zemi a potáhne ji sítí a předivem děsivých pavouků, pavouků s obrovskou rozumovostí, kteří však svojí organizací nesahají ani do rostlinné říše, kteří se budou vzájemně proplétat, kteří svými zevními pohyby budou napodobovat všechno, co lidé vymysleli stínovým intelektem, jenž se nedal podnítit tím, co má nastat vlivem nové imaginace – duchovní vědou vůbec. Všechno, co lidé myslí v takových neskutečných myšlenkách, stane se bytostným. Země bude potažena, tak jako teď je potažena vrstvou vzduchu, jak se někdy potáhne roji kobylek, děsnými, nerostně-rostlinnými pavouky, kteří se velmi rozumně, ale strašně zlovolně vzájemně spřádají. A pokud člověk neožije své stínové intelektuální pojmy, své bytí, místo aby je spojil s bytostmi, jež od poslední třetiny 19. století chtějí sestoupit, bude se muset spojit s těmito děsnými nerostně-rostlinnými pavoučími zvířaty. Sám bude žít s těmito pavoučími zvířaty a svůj další pokrok ve světovém bytí bude muset hledat ve vývoji, jež pak toto pavoučí zvířectvo přijme.

Toto naprosto tkví v realitě vývoje pozemského lidstva; a dobře o tom dnes ví velký počet lidí, kteří lidstvu brání přijmout poznatky duchovní vědy. Neboť existují i takoví vědomí spojenci zapavoučení bytí pozemského člověka. Dnes se nesmíme dát zastrašovat takovým líčením. Neboť takové líčení vězí za tím, co dnes ještě říkají četní lidé, kteří něco vědí o takových věcech ještě ze starých tradic, a tato stará podání by chtěli zahalit jistým závojem tajemství. Náš vývoj pozemského lidstva není takový, aby se směl nadále zahalovat závojem tajemství. I kdyby byl odpor sebevětší, věci se musí říci, neboť, jak stále opakuji: „Je vážné, jak se ve věci lidstva předkládají k přijetí nebo odmítnutí poznatky duchovní vědy. Zde nemáme co činit s něčím, na základě čeho by se dala dělat rozhodnutí, jež souvisí pouze s lhostejnou sympatií nebo antipatií, nýbrž s něčím, co naprosto zasahuje do celé skladby kosmu, s tím, zda se lidstvo chce v přítomné době rozhodnout, pozvolna vrůst do toho, co mu dobří duchové přinášejí z vesmíru, kteří se chtějí spojit s člověkem, nebo zda chce další kosmické bytí hledat v pavoučí havěti vlastních, pouze stínových myšlenek, v ovíjení. Dnes nestačí načrtávat nutnost duchovně-vědeckých poznatků v abstraktních formách, nýbrž dnes je nutné ukazovat, jak se myšlenky stávají skutečností.“

To je právě to strašné u všech vznikajících abstraktních teorií, že podávají lidem abstrakce jako: „Myšlenky se později stanou skutečnostmi“, – ale nenapadne je, podat celkový, konkrétní dosah věci. A tímto konkrétním dosahem věci je, že intelektuální myšlenky, jež dnes lidé vnitřně spřádají, jednou potáhnou Zemi jako pavučina, a že lidé budou ovinuti touto pavučinou, jestliže se nepozvednou z těchto stínových myšlenek.

Musíme brát velmi vážně takové věci, jako je myšlenka, již jsem zakončil své přednášky o barvách, kde jsem řekl, že jde o to, aby poznání barvy bylo vyzvednuto z abstraktní fyziky do oblasti, kde plně spolupůsobí fantazie a citění umělce, jenž chápe podstatu barev a duchovně-vědecký pohled na svět. Viděli jsme, jak lze

postihnout podstatu barev, jak to, co fyzika se svými strašnými schémata strhává do ahrimanské sféry, je pozvedáno do uměleckosti. Takže se skutečně dá založit nauka o barvách, která je ovšem velmi vzdálena myšlenkovým zvyklostem dnešní vědy, která však naprosto může být základem umělecké tvorby, jestliže se jí člověk prostoupí.

A ještě jednu myšlenku je nutno brát vážně. Čeho se dnes dožíváme v celém civilizovaném světě? Naši mladí lidé se posílají na kliniky a na přírodovědné fakulty; zde se jim vysvětluje člověk. Poznávají lidskou soustavu kostí a vůbec organizaci člověka na základě mrtvoly. Učí se v abstraktních myšlenkách logicky vybudovat organismus.

Jenže takto poznáváme pouze nerostnou složku člověka. Touto vědou poznáváme u člověka výhradně to, co má význam od vystoupení Měsíce až po jeho návrat, a co se z pavoučích myšlenek přítomnosti proměňuje v pavoučí bytosti. Musí se připravovat poznání, jež chápe člověka jinak, a to se může připravovat jen tehdy, jestliže se věda pozvedne k uměleckému nazírání, až se jednou pozná: dnešní věda může až do určitého stupně dospět pouze k nerostnosti ve všech říších (v říši nerostné, rostlinné, zvířecí a lidské). Ale už v rostlinné říši se věda musí proměnit v umění, ještě více v říši zvířecí. Chtít pochopit zvířecí formu tak, jak to dělají anatomové nebo fyziologové, je nesmysl. A dokud si nepřiznáme, že to je nesmysl, nemůže se stínový rozum přeměnit v živoucí duchovní chápání světa. Čemu se dnes naši mladí lidé učí na univerzitách zoufale abstraktní formou, to musí všude ústít do uměleckého chápání. Neboť co nás obklopuje jako příroda, to tvoří umělecky. A dokud nepochopíme, že to, co nás obklopuje v přírodě, je uměleckým tvořením, a že se to dá postihnout jedině uměleckými pojmy, dotud není záchrany pro náš světový názor. Měla by se ujmout představa, že staré vzpomínky těch, kteří viděli středověké zámky s jejich mučírny, kde se lidé vsazovali do železné panny a pak se propichovali, je sice fyzicky poněkud názornější procedura, ale přece je to táž procedura, která se uskutečňuje v dnešní anatomii nebo fyziologii, když se mladému člověku naší doby předvádí to, co učí anatomie a fyziologie a má se za to, že takto něco pochopil o podstatě člověka. – Nikoli, nechápe nic než něco, co se vyprodukovalo duchovně-duševním mučením! Chápe rozdrásaného, mineralizovaného člověka, to z člověka, co jednou bude vetkáno do pavoučího povlaku Země.

Není to tragické, že moc civilizace je dnes u těch, kteří se dívají na nejpravdivější myšlenky, na to, co nejniterněji a nejintimněji souvisí se zdárným vývojem lidstva, s celým posláním lidstva ve světě, jako na bláznovství? Je to tragické, a tuto tragédii musíme mít na zřeteli. Neboť jen když máme tuto tragédii zcela názorně před duševním zrakem – vzchopíme se snad ke skutečnému rozhodnutí, zda a nakolik se můžeme na tomto místě ujmout toho, jak by intelekt (jenž se stal stínový) našel možnost, vpustit duchovní svět, vstupující z nadzemské oblasti. Pak tento stínový intelekt bude způsobit k tomu, do čeho má vstoupit v budoucnosti. Vždyť tento stínový intelekt nemá být zatlačován zpět do podrostlinnosti, do pavoučí havěti, šířící se po Zemi, nýbrž člověk má být vyzvednut (k nadlidství), když nastane 8. tisíciletí, a Měsíc se opět spojí se Zemí. Potom má zde zůstat to pozemské, jež člověku přísluší řídit jen zvenčí, jako podnož, kterou nemá brát s sebou do kosmického bytí. Člověk se má připravovat k tomu, že se nemusí sjednotit s tím, co se takto musí na zemském povrchu vyvinout. Neboť tak jako člověk vešel z předzemského bytí do tohoto zemského bytí, jak s vystoupením Měsíce nastalo fyzické zrození, zrození člověka ženou, tak zase nastane to, co není zrození člověka ženou. Zrození člověka skrze ženu je pouze přechodná epizoda v celém kosmickém vývoji, jež má člověku

přinést pocit svobody, vědomí svobody, ucelenost individuality a osobnosti. Je to epizoda, která se nesmí znevažovat, která byla nutná v celém kosmickém vývoji, ale je to něco, na čem se nesmí pevně ulpívat. A člověk se nesmí oddávat pohodlnosti, dívat se na pouze abstraktní božství, nýbrž musí konkrétně vidět to, co souvisí s jeho vývojem. Ke skutečnému vnitřnímu oživení celé své duchovně-duševní bytosti může dospět jen tím, že pochopí toto velké období, jeho konkrétní vývojové uspořádání, jímž přechází do svých postupných pozemských životů.

Toto nám dnes říká skutečná duchovní věda. Věci se dostávají do vzájemných konfliktů. Dnes hrozí, že vůle bude vytlačena z duchovnosti, že bude sjednocena s pavoučí sítí Země. Tato vůle vědomě žije v jednotlivých lidech, protože se domnívají, že si mohou prospět tím, budou-li duchovně vychovávat jen sami sebe a ostatní nechají v nevědomosti. Ale u většiny se má věc tak, že nevědomě žijí dál, že v podstatě vůbec netuší, jak strašnému zemskému osudu jdou vstříc, když se spojují s tím, co starší duchovní věda nazývala šestnáct cest lidské záhuby. Neboť jako existují rozmanité cesty, jak se obracet stínovým rozumem k tomu, co může přicházet jako zvěst, jako poselství z duchovního světa, – právě tak ovšem existují variace stínového rozumu, aby se člověk touto rozumovou činností spojil s pavoučí sítí, kterou bude Země v budoucnu obetvána. Rozum bude potom objektivně vládnout v různých údech, jež tato pavoučí zvířata budou mít, jež se budou vzájemně proplétat, ovíjet, a v tomto vzájemném ovíjení (na způsob merkurské hole) budou vyvolávat nejpodivuhodnější, nejzchytralejší, nejduchaplnější – v dnešním slova smyslu – útvary. Pouze tím, že člověk zase dospěje k tomu, chápat uměleckost zevnitř, bude moci chápat to, co je nadminerální, co se vyžívá v utváření plochy.

Všimněte si, jak je ve vývoji lidstva příznačné, že Goethe našel metamorfózu. Všichni pedanti kolem to přece považovali za diletantství, a současní pedanti to považují za diletantství ještě dnes. Jenže v Goethovi se vůbec spojoval jasný smysl s nazíráním, smysl, který už v samotné přírodě vidí přírodu jako uměleckost. Ještě se nedostal k tomu, aby tímto principem metamorfózy mohl vidět zvířecí složku dále než právě jen ve vytváření obratlů, lebečních kostí. Ono přetváření dřívějšího bytí člověka, jež utváří ostatní tělesnost do podoby hlavy, toto obdivuhodné umělecké přetváření podélných kostí do zakulacených kostí, to teprve podává, když to skutečně prohlédáme, pravé vnitřní prolnutí odlišnosti celé ostatní lidské postavy od hlavy. Toto musíme mít, chceme-li lidskou hlavu plasticky přičlenit k ostatnímu lidskému organismu.

To ale je zároveň jako umění pravá věda; neboť veškerá věda, která se nepozvedne až k tomuto umění, je klamnou vědou, je vědou, která člověka vrhá do kosmického neštěstí. Takže opravdu vidíme, jak skutečná duchovní věda vede k uměleckému chápání. To žilo v Goethově duši jako hymnus, už asi roku 1780, v hymnu v próze „Příroda“: „Příroda! Obklopuje a objímá nás.“ – V tom celém žije takové předivo představ, že bychom chtěli říci: je to jako rozvíjení touhy, přijmout duchovní bytosti z celého vesmíru. Další utváření těchto myšlenek, jež žijí v tomto Goethově hymnu v próze „Příroda“, mohlo by být místem pro bytosti, které by chtěly sestoupit z mimozemského kosmu. Jenže to, co se utvořilo během 19. století, tyto strašné trýznivé pojmy lidské fyziologie a biologie, rostlinné soustavy atd., které v podstatě nemají nic společného s tím, co je skutečné rostlinné bytí, na což jsme opět mohli poukázat při svých úvahách o barvách, všechny tyto neumělecké pojmy jsou to, co nemůže poskytnout poznání, co se nemůže přiblížit k člověku. Co se dnes považuje za vědu, je tudíž v podstatě ahrimanským produktem, něco, co člověka vede do zemské zkázy, co nedopustí, aby se dostal do sféry, kterou mu od poslední třetiny 19. století přinášejí vstříc mimozemské bytosti.

Pěstovat duchovní vědu není něco pouze abstraktního. Pěstovat duchovní vědu znamená zároveň otvírat brány mimozemským vlivům, které se chtějí od poslední třetiny 19. století dostat na Zem. Měli bychom si uvědomit, že pěstovat duchovní vědu je reálná kosmická událost.

Můžeme tedy říci, že sledujeme období od vystoupení Měsíce až zase k návratu Měsíce. Tento Měsíc, jenž nám, jak říkáme, odráží sluneční světlo, má tedy vlastně hluboký vztah k našemu bytí. Odtrhl se od Země, aby se člověk na Zemi mohl stát svobodným. Člověk má však tuto dobu využít k tomu, aby neposkytoval Měsíci materiál, jenž může být sloučen s měsíčním bytím v Zemi, když se Měsíc znovu vrátí do nové přírodní říše, o níž jsem vám něco vylíčil tímto názorným způsobem.

Dá se říci, že dnes už někdy člověk jakoby tušil, co nastane. Nevím, co si lidé mysleli, když četli, co Nietzsche líčí ve svém „Zarathustrovi“ v kapitole o nejošklivějším člověku v Údolí smrti. Je to jímavé, tragické líčení. Nietzsche přirozeně nic nevěděl o Údolí smrti, v němž se promění zemské bytí, když Zemi pokryje tato pavoučí havěť, o níž jsem mluvil. Ale v době, kdy v Nietzscheovi vznikla fantazie o tomto Údolí smrti, podvědomě v něm naprosto žilo něco z tohoto obrazu budoucnosti, a do tohoto Údolí smrti vsadil pak nejošklivějšího člověka. Je to něco jako předtucha, jak lidé jednou, když budou dále pěstovat své stínové myšlenky, budou jako nejošklivější podoby přijímáni měsíčním bytím, klesajícím dolů na Zem, aby jako nejošklivější lidé zapadli do tohoto pavoučího hemžení a sjednotili se s ním.

Čemu by se prospělo, kdyby se tyto věci dnes utajovaly, jak mnozí chtějí?

Znamenalo by to sypat lidem písek do očí. Velká část toho, co se dnes rozšiřuje jako tak zvaná duchovnost, není v podstatě nic jiného, než že se lidem sype písek do očí. Občas potkáme lidi, kteří rozumí tomu, co to znamená sypat lidem písek do očí: nechápat žádnou historickou událost tak, jakou ve skutečnosti je. Vždyť kolik je dnes lidí, kteří vědí, že se v našich dnech odehrávají události nesmírně významné! Na takové věci jsem už upozornil. Kolik lidí se chce takovými věcmi zabývat? Lidé raději zavírají oči před takovými věcmi, říkají: tyto věci nemají přece tento význam. Jenže příznaky jsou naprosto zde a lidé by měli tyto příznaky chápat.

Toto jsem chtěl ještě připojit k mým úvahám o světě barev a o souvislosti člověka s mimozemským kosmem. V těchto úvahách budeme později pokračovat.